ומה נר דלהכי עבידא כי לא הדליק בה שרי לטלטולה מטה דלאו להכי עבידא לא כ"ש אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר רב [א]מטה שיחדה למעות הניח עליה מעות אסור לטלטלה לא הניח עליה מעות מותר לטלטלה לא יחדה למעות יש עליה מעות אסור לטלטלה אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היו עליה בין השמשות אמר עולא מתיב ר' (א)אליעזר [ג]מוכני שלה ◦בזמן שהיא נשמטת אין חבור לה ואין נמדדת עמה ואין מצלת עמה באהל המת ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות שריא אף על גב דהוו עליה ביה"ש ההיא ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה ורב כרבי יהודה סבירא ליה הכי

הניח עליה מעות. אפילו בחול הרי הוקצה לאיסור ואסור לטלטלה ואפילו נסתלקו המעות מבעוד יום ולא דמי לנר של מתכת דשרי רבי יהודה דהתם בלא יחדו: **לא יחדה למעות אין עליה מעות.** בשבת: **מותר לטלטלה.** ואע"ג דהניח עליה מעות בחול: **והוא.** שנסתלקו מבעוד יום שלא היו עליה כל בין השמשות. אבל היו עליה כל בין השמשות איתקצי לכולי יומא: **מוכני שלה.** גבי שידה תנן במסכת כלים והיא עגלה של עץ מוקפת מחיצות למרכב אנשים ונשים. מוכני אופן: **בזמן שהיא נשמטת.** כעין אופני עגלה שלנו שאדם יכול לסלקו מן העגלה: **אינו חיבור לה.** דחשובה היא כלי לעצמה. דאי שידה בת קבולי טומאה היא כגון שאינה מחזקת מ' סאה בלח ונטמאה השידה לא נטמא המוכני ואי לאו בת קבולי טומאה היא ונגעה טומאה במוכני המוכני טמאה לעצמה דלא חשיבא משידה והיא מיטלטלה מלאה וריקנית דיש לה בית קיבול: **ואינה נמדדת עמה.** לענין טומאה כדפרישית דכלי עץ המחזיק מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהור כדאמרי' בבמה מדליקין (לעיל לה.) דכלי עץ איתקש לשק שיהא מיטלטל מלא וריקן וזו אינו מיטלטל מלא ותנן במסכת כלים(ג) ומייתינן בגמ' דמנחות(ד) השידה ב"ה אומרים נמדדת מבחוץ דרואין אותה כאילו היא עומדת בתוך כלי גדול ואם מחזיק אותו כלי מ' סאה טהורה השידה ואע"פ שהיא אינה מחזקת מ' סאה דקסבר אף עוביה נמדד עמה והמוכני אינו נמדד עמה להשלים דרואין כאילו ניטל המוכני ואח"כ תנתן השידה לתוך הכלי: **ואינה מצלת עמה באהל המת.** דאם השידה מחזקת מ' [סאה] דאינה מקבלת טומאה מצלת באהל המת והוי אהל לעצמה. ולא שנכנסה לבית שהמת בו דא"כ אין כאן הצלה שהרי הגג מאהיל על הטהרות מלמעלה אלא כגון שנכנסה לבית הקברות כדאמרינן בעירובין(ה) ר' יהודה אומר אף בבה"ק מפני שיכול לחוץ בשידה תיבה ומגדל בפ' בכל מערבין(ו) דקסבר אהל זרוק כלומר אהל המיטלטל שמיה אהל ומפסיק (א) כלפי הטומאה והמוכני אם הוא גבוה מדופני השידה וכלים [בולטים] מלמעלה מדופני השידה וגובה המוכני מגין עליהם אינו מצילן דמוכני כלי הוא לעצמו ומקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה. ורבותי דוחקין ומפרשין אותה באהל המת ממש ובשל חרס המוקפת צמיד פתיל והרבה תשובות יש חדא דנמדדת לא שייך בשל חרס דלא איתקש לשק ובין מיטלטל ובין אינו מיטלטל טמא ועוד אם המוכני מוקף צמיד פתיל יציל בפני עצמו כלים שבתוכו ועוד בפירוש נשנית במסכת כלים בהלכות כלי עץ והלכות כלי חרס נשנו לבדן והלכות כלי עץ נשנו לבדן: **ההיא ר' שמעון היא.** ומיהו מעות לא חזו מידי ומודה רבי שמעון דעודן עליו אסור:

מניחין

ומה נר דלהכי עבידא כו'. פי' בקונטרס דדייק מדקתני אבל לא ישן[א] משמע דוקא ישן אבל חדש אפילו יחדו וקשה לר"י דלמאי דמסיק נמי מטה שיחדה והניח עליה מעות[ב] כו' תקשה ליה מנר של מתכת דשרי ר' יהודה אפילו יחדו לעיל מדקתני חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת אבל לא הדליקו בה באותה שבת אע"פ שיחדה והדליקו בה בחול שרי[ג] ונראה לר"י דלא דייק כלל מדקתני אבל לא ישן אלא דוקא בנר של חרס הוא דקאמ' דלהכי עבידא שתחלת עשייתה היא להדלקה והוי כמו יחוד שמיד שמדליקין בה פעם אחת נמאסת ואין ראויה לתשמיש אחר ולכך תחלת עשייתה אינה אלא להדלקה אע"פ שראויה לתשמיש אחר בין עשייה להדלקה מ"מ אין עושין אותה לכך שאין זה אלא זמן מועט אבל בנר מתכת[ה] אין עשייתה להדלקה לבד דראויה כל שעה לתשמיש אחר[ו]: **לא הניח עליה מעות מותר לטלטלה.** ואנורות דאסר ר' יהודה לעיל (דף מו.)[ז] נראה לר"י דאסר אפי' לא תקע בה דאנורות לא חזיא אלא לתקיעה ואין לחלק בין תקע ללא תקע אבל מטה ונר חזי לתשמיש אחרינא: **יש עליה מעות אסור לטלטלה.** ע"כ במניח איירי (א)דבשכח[ח] תנן פרק נוטל (לקמן קמב:)[ט] מנער הכר והן נופלות ובמניח בשבת איירי דבהניח מבעוד יום והיו עליה בין השמשות אפילו אין עליה מעות אסור לטלטלה כדקאמר בסיפא דמילתיה וקשה דאיך יכול להיות שמניח לדעת בשבת וי"ל כגון שהניח נכרי או תינוק לדעת ישראל[י] וא"ת אמאי לא מוכח מהכא בפ' אין נדין (ביצה כו:) דאין מוקצה לחצי שבת וי"ל דאיכא לאוקמא כגון שהניחם לדעת ישראל כדי להסירם אחר שעה והוו כגמרו בידי אדם ולמאי דפרישית לעיל דהא דיש מוקצה לחצי שבת היינו באיסור אכילה ולא בטלטול א"ש: **מוכני שלה.** פי' בקונטרס דגבי שידה תנן לה במסכת כלים (פי"ח מ"א) והיא עשויה למרכבת אנשים ונשים (ב)ואין נראה לר"י דאי חזיא למדרס לא שייך בה מדידה דלא איתקש לשק ולא בעינן מיטלטל מלא וריקן[יד] כדמוכח בפרק אלו מומין (בכורות לח. ושם) דפריך ושאין לו תוך בכלי שטף מקבל טומאה הוא[טו] והא דומיא דשק בעינן[טז] ומשני בהנך דחזו למדרסות[יז] לכך נראה דאינה עשויה אלא לכלים והא דאמר לקמן בפרק רבי עקיבא (דף פד. ושם) שלש תיבות הן תיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמאה מת פי' אבל מדרס לא לפי שאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו והבאה במדה טהורה מכלום פי' שיש לה מ' סאה אור"י דצריך לומר[יח] דלא קאי אפתחה מצדה דכיון דחזיא למדרס אפילו באה במדה[יט] טמאה כדפי'[כ]: **ואין מצלת עמה באהל המת.** פי' בקונט' בבית הקברות (ב) שהכלים על דופני השידה וקשה דמי יביא טומא' על הכלים ומפרש ריב"א דמיירי שפיר דקיימא השידה באהל המת ומוקפת צמיד פתיל ואע"ג דכלי עץ אינו מציל בצמיד פתיל היכא דמקבל ארבעים סאה מציל כיון דלא מקבל טומאה כדתנן במסכת כלים ואלו מצילין בצמיד פתיל כלי גללים כו' וכלי עץ הטהורים ואין צ"ל דמוכני יש לו בית קיבול אלא פשוטי כלי עץ הוא ויש נקב בשידה בלדה והכלים בתוך השידה והמוכני חופפת שם וממעטת אותו נקב עד שאין נשאר פותח טפח וקאמר כיון דנשמטת אינו ממעט דדוקא כי מבטלו שם ממעט בחלון כדמוכח בלא יחפור (ב"ב כ: ושם) דפריך אהא דקתני דכלי חרס ממעט בחלון הא קחזי ליה פי' ולא מבטל התם והתם דאם סותם כל הנקב[כג] אפי' אינו מבטלו שם סותם כדאמר בפ' בתרא (דף קנז.) בימי אבא שאול בן בטנית פקקו את המאור בטפיח והתם לא בטלוהו שאם ביטלוהו בשבת היה חייב משום בונה דהא מוסיפים על הבנין אלא ודאי בלא ביטול איירי ואפ"ה סותם ובכלי עץ אמרינן נמי בפ' בתרא דמגילה (דף כו:) ההיא בי כנישתא דרומאי דהות פתיחה לההוא אנדרונא דהוו מחתי בה מיתי בעו כהני למיזל לצלויי התם אמרו ליה לרבא אמר להו זילו דלו תיבותה ואותבוהו אבבא דה"ל כלי עץ העשוי לנחת ומסתמא לא היו מבטלין אותו שם שהרי ס"ת מניחין בתוכו[כד] ומיהו תבן וגרוגרות אין להם דין כלים דאפי' סותמין כל החלון צריכין ביטול כדמוכח בפרק לא יחפור (ב"ב יט:) ולר"ת אין נראה לפרש דמוכני הוי אופן דאין דרך להניח מעות על האופן דקתני ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות ומפרש דמוכני היינו כן של שידה כמו את הכיור ואת כנו (שמות ל) וכמו מכונות במלכים (א ז) פי' בסיס שהשידה מונחת עליו[כה] ויש בשידה נקב מתחתיה כנגד המוכני[כו] והיא בבה"ק והטומאה נכנסת דרך נקב בשידה ואין המוכני מצלת כיון שהיא נשמטת ואין מבטלין אותה שם[כז] ומיירי נמי שאין סותמת כל הנקב אלא ממעטת אותו מפותח טפח כדפי' לעיל וצ"ל דמיירי שאין הטומאה כנגד הנקב דכשהטומאה נגד הנקב אפילו אין בו פותח טפח בוקעת ועולה כדאמר בפ"ק דסוכה (דף יח. ושם) ארובה בבית ואין בה פותח טפח טומאה כנגד ארובה כל הבית טהור לפי שבוקעת ועולה וכן במסכת אהלות(ח) ומייתי לה בהעור והרוטב (חולין קכה:) חבילי המטה וסריגי חלונות כו' פירסן על המת באויר הנוגע טפח דקתני רישא דמפסיק בין בית לעלייה: **אין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות.** מפרש ר"י דכשהיא נשמטת היא כלי בפני עצמה אבל כשאינה נשמטת מותר לגוררה אע"פ שיש עליה מעות דכיון [כח]שאינם ע"ג השידה שהיא עיקר הכלי שרי: **הא אין עליה מעות שריא אע"ג דהוו עליה כל בין השמשות.** קשה לרשב"א דמאי פריך לוקמא בשכח ולהכי אין עליה מעות אע"ג דהוו עליה כל בין השמשות שריא כדאמר בפרק נוטל (לקמן קמב:) ובזמן שיש עליה מעות אסור לגוררה אפי' בשכח שהוא טלטול גמור וקמ"ל דבאינה נשמטת שרי לגוררה טלטול גמור ומתרץ דע"כ במניח איירי דהא אין גוררין אותה משמע[כט] אפי' לצורך מקומה[ל] ואי בשכח הא אמרי' בפרק נוטל (ג"ז שם) לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו (ט) [לא](ומיהו מטה שיחדה והניח עליה מעות ◦איכא למימר דמודה ר"ש דמקפיד עליה מיחד לה מקום[לב] כדאמרי' בריש כל הכלים (שם קכג. ושם) הכל מודים כיון דקפיד עליה מיחד לה מקום ופר"ת דהא דפריך לעיל מנר היינו משום[לג] שאין לחלק בין מטה לשאר דברים אלא כשהניח עליה מעות ולפ"ז לא קשה לעיל אפי' הקונטרס שפי' דדייק מדקתני אבל לא ישן):

הכי

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה י טוש"ע או"ח סימן שי סעיף ז:

מוסף תוספות

א. ולא קתני 'אבל לא המיוחד לכך'. תוס' הרא"ש. ב. בחול, אסור לטלטלה בשום שבת, למימרא דבייחוד ותשמיש מיתסרא. ריטב"א. ג. ונפרוך הכי 'ומה נר דלהכי עבידא, אע"ג דנשתמש בה כמה ימים, שריא, מטה דלאו להכי עבידא, לא כ"ש'. ריטב"א. ה. דלא מימאיסא. ריטב"א. ו. ולאו מתקציא. ריטב"א. כמו יחוד של מטה. תוס' הרא"ש. דכיון שייחדה למעות ונשתמש בה מקציא לי' משאר כל המלאכות. [משא"כ בנר של מתכת]. ריטב"א. ז. אפי' לצורך גופו ולצורך מקומו, ופירשנו לעיל (לו. ד"ה הא ר' יהודה) דהוה כמו מטה שיחדה למעות. תוס' הרא"ש. ח. אפי' היו עליה כל ביה"ש שרי. תוס' הרא"ש. ט. במעות שע"ג הכר. חי' הר"ן. י. ההוא דפעם אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת והביאו. או"ז הל' ער"ש סו"ס כ"ט. יא. של ערבה בער"ש והניחום בעזרה, הכירו בהם בייתוסי' והם צדוקין ואינם מודים בערבה לפי שאינה מפורשת בתורה. ונטלום וכבשום תחת האבנים [ויודעים בהן בחכמים שלא יטלטלו האבנים. למחר הכירו בהם עמי הארץ שלא היו בקיאין באיסור טלטול, והם היתה ידם עם הפרושים. או"ז הל' סוכה סי' שט"ו] ושמטום מתחת האבנים וזקפום בצידי במזבח, ופירש"י כהנים עמי הארץ שאינם יודעים שנעשו בסיס לדבר האסור. או"ז הל' ער"ש סו"ס כ"ט. יב. שמטום. או"ז הל' ער"ש סו"ס כ"ט. יג. דאילו מדעתם ושלא מדעתו דינו כשוכח. ריטב"א. יד. דהא בעלמא בעינן בכלי שטף כלי קבול דומיא דשק, ובמאי דחזי למדרסאות לא בעינן קבול. ריטב"א. דאפי' פשוטי כלי עץ המיוחדים למדרס מיטמא מדרס. תוס' מנחות לא. ד"ה שידה. טו. בתמיה. חי' הר"ן. טז. דמיטלטלין מלא וריקן. תוס' הרא"ש. יז. אלמא במידי דחזי למדרס לא בעי' דומיא דשק, דהא אמרינן התם דאפי' פשוטיהן מקבלין טומאה, ומאי דבעי בית קבול ומאי דבעינן נמי שיהא מטלטל מלא וריקן, תרוייהו משק ילפינן להו. חי' הר"ן. וכיון דלא ילפינן מדרסאות לענין דליבעו בית קבול, לא בעינן שיהא קבולם מטלטל מלא וריקם, וא"כ מאי מדידה שייך בשידה זו. ריטב"א. יח. [ד]אפתחה למעלה קאי. תוס' לקמן פד. ד"ה הבאה. דאין [לה] טומאת מדרס. חי' הר"ן. יט. דהיינו שהיא מחזקת מ' סאה בלח. חי' הר"ן. כ. [ד]לא בעי מיטלטל מלא וריקן. תוס' לקמן פד. ד"ה הבאה. כא. לא מצאתי. ובריטב"א כאן (ד"ה מתיב) הביא דברי התוס' מנחות (לא. ד"ה שידה, 'ועוד נראה דאפי' עיקרו וכו') בשם רבנו שמשון ז"ל (אף דשם בתוס' לא הביאוהו בשמו), ולקמן בדברי הריטב"א (פג: ד"ה לאפוקי) ליגרף הדברים למש"כ התוס' לקמן שם שהוא דומה למש"כ בתו"י כאן, עיי"ש ודו"ק. כב. בממעט חלון מכשיעור. תוס' ב"ב כ. ד"ה היא. כג. להכי בעי ביטול. תוס' ב"ב כ. ד"ה היא.

מסורת הש"ס

א) נ"ל אלעזר, ב) [לקמן מו.] כלים פי"ח מ"ב, ג) פי"ח מ"א, ד) [דף לא.], ה) [דף ל:], ו) [שם], ז) [ועי' תוס' מנחות לא. ד"ה שידה], ח) [הוא בתוספתא דאהלות פ"ט], ט) רש"ל מ"ז ומהרש"א כתב שזהו שייך לסוף דיבור שאח"ז ועי' מהר"מ,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואינה מצלת וכו' ומפסיק בפני הטומאה: (ב) תוס' ד"ה ואין מצלת וכו' בבית הקברות והכלים מעל דופני השידה:

גליון הש"ס

גמ' בזמן שהיא נשמטת. עי' לקמן דף מח ע"ב תוס' ד"ה דבר תור: תוס' ד"ה הא אין וכו'. איכא למימר דמודה ר"ש. עי' לעיל ד' לו ע"א תוס' ד"ה הא ר' יהודה:

תוס' ישנים

א) ובסוכה [מג:] דקאמר גבי מורביות[יא] וכו' ע"ש משמע דדוקא ע"י ע"ה[יב] אבל ת"ח לא היו עושין אף על גב דבייתוסין לא הניחו לדעתם לא חשיב כשכח א"נ לא היו יכולין לנערם בלא טלטול קצת אע"ג דקאמר ושמטום:

ב) ורשב"א פירש במשניות[כא] דכיון דאין נכנסין לה אלא באקראי בעלמא לא הוי בכך מיוחד למדרס שהרי ספינה עשויה לישב בה בני אדם ואפ"ה כשמחזקת מ' סאה טהורה:

רבינו חננאל

כר' יהודה אמרה לשמעתיה. מתיב ר' אלעזר הא דתנן בכלים פ' י"ח מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אינה חבור ואינה (נמדדת) [נמדלת] עמה ואינה נמצלת באהל המת. פי' (כאן) [כַּן] של שידה בזמן שהיא נשמטת אינה כמו השידה ואינה נשלפת עמה ולא דנמצלת עמה מפני שהשידה כלי וזו אינה מכללא, לפיכך אמרו אין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות. פי' מוכני, כַּן מלשון את הכיור ואת כנו. נמדלת מלשון שילוף, כדתנן המידל בגפנים, וגרסינן במשקין מאי מדלי שלופי. נמצלת, מלשון צל. קתני מיהת אין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות, הא אין עליה מעות שרי ואע"ג דהוו עליה בין השמשות. ושנינן משנה זו לר' שמעון היא, ורב דאמר כרבי יהודה,

מוסף תוספות (המשך)

מהודקת על גביו עושים באמצע עץ שנכנס בנקב שעושין לשידה בשוליה. חי' הר"ן. כז. ואילו היה המוכני חיבור לה, היה חשוב כסתומה לגמרי ומצלת על הכלים שבתוך השידה. ריטב"א. כח. והמוכני טפל, ואין השידה נאסרת בשביל המוכני. שיטה להר"ן. [ש]אין בסיסותו של מוכני עושה את השידה כולה בסיס לדבר האסור. חי' הר"ן. ואין השידה מתבטלת למוכני אדרבה המוכני משתרי אגב השידה. ריטב"א. כט. להו דאין גוררין אותה כלל. רשב"א. ל. והלכך ע"כ לא מיירי בשוכח אלא במניח. תוס' הרא"ש. לא. בתוס' הרא"ש גרסו בסוף דיבור שאח"ז. וכ"כ מהרש"א ועי' מהרש"ל ומהר"ס. לב. ומקצה אותה לגמרי מדעתו מחמת חסרון כיס. רשב"א. לג. וכן מטה שיחדה למעות קפיד עלה ומיחד לה מקום. תוס' הרא"ש.

כד. אפ"ה חוצצת כיון דסותמת כל הנקב. תוס' הרא"ש. דכי בעינן ביטול, בדבר שאינו סותם לגמרי אלא שהוא ממעט אבל בדבר הסותם והחוצץ לגמרי, לא בעינן ביטול. ריטב"א. כה. כדי שלא תאכלנה הקרקע. ריטב"א. כו. וכדי שהשידה תעמוד